

Чувирін Дмитро Едуардович –
науковий співробітник Міжвідомчого НДЦ з
проблем боротьби з організованою
злочинністю при РНБО України

Сучасний стан та перспективи міжрегіональної протидії організованому наркобізнесу (досвід деяких країн світу)

У статті розглянуто стан та перспективи розвитку міжрегіональної протидії організованому наркобізнесу на прикладі деяких регіонів Світу. Проаналізовано силове протистояння світової спільноти транскордонній наркозлочинності колумбійських і болівійських наркокартелів та афганської героїнової наркомафії.

Ключові слова: транскордонна наркозлочинність, наркобізнес, контрабанда наркозасобів, міжрегіональна протидія, наркополітика, антинаркотична політика, наркоситуація.

Міжнародні кримінальні мережі, що складаються з традиційних груп організованої злочинності і організацій наркоторговців, використовують драматичні зміни в технологіях світової політики і глобальної економіки, щоб бути мобільнішими і гнучкішими в проведенні своїх операцій. Вони мають розгалужені світові інфраструктури по підтримці кримінальної діяльності та швидко пристосовуються до викликів з боку конкурентів і правоохоронних органів. Маючи величезні фінансові ресурси для забезпечення своєї діяльності міжнародні групи організованої злочинності не шкодують коштів для підкупу державних і правоохоронних чиновників іноземних держав, що слугують базами їх активності або транзитними країнами для переміщення наркотиків, зброї, “живого товару” тощо. Жорстокість і насильство є звичайною справою для поширення сфер впливу та захисту своїх інтересів.

Динаміка процесу глобалізації, зокрема зменшення бар’єрів на шляхах руху вантажів та основних пасажиропотоків, міжнародних фінансових операцій, дозволили транскордонній злочинності розширити діапазон своїх інтересів та діяти за межами традиційних кордонів, використовуючи нові можливості для швидкого переміщення своєї діяльності в різні регіони світу. Основні (за родом діяльності) міжнародні злочинні організації стали глобальнішими. Одночасно, більшість місцевих кримінальних груп розширили свою діяльність за межі держав, створюючи загально-регіональні загрози.

Беручи до уваги все перелічене, а також враховуючи негативні тенденції глобалізації транскордонної наркозлочинності, що проявляються у консолідації ОЗГ з різних країн та налагодженні співпраці між ними, здатність окремої держави ефективно протистояти проявам наркоекспансії є доволі сумнівною, що має полягати у швидкому і адекватному реагуванні на наркозагрозу, із застосуванням правових заходів кримінально-репресивного характеру у відповідності до чинних норм закону. Якщо наркобізнес згрупувався у глобальних масштабах, то і заходи протидії йому мають бути адекватними серйозності наркозагрози, що

трансформується чи не щодня, вигадуючи вишукані методи і способи реалізації своєї діяльності.

Даний висновок ґрунтується на тому, що, по-перше, незаконний обіг наркотичних засобів є одним із видів організованої злочинної діяльності [1, с. 17] і значить, він увібрав у себе всі значущі загальні характеристики такої діяльності, але наділений і власними рисами, оскільки родовим об'єктом його зазіхань є суспільні відносини, які склалися внаслідок охорони монопольного права держави на проведення легальних операцій з наркотиками і контролю за їх обігом. По-друге, як і будь-яка транснаціональна злочинність, що саме по собі означає наявність організованого об'єднання, яке спеціалізується на протиправних операціях із забороненими і підконтрольними наркозасобами, він поширюється на різні країни, користуючись складними схемами транспортування і приховування від митного контролю при здійсненні контрабанди і транспортування усередині території країни-транзитера або призначення наркозасобів. Наркобізнес не дарма вважається знаним російським дослідником його економічної природи Л.М. Тимофєєвим [2] віддзеркаленням легального бізнесу, тіньовим проявом економічної діяльності у сфері обігу наркозасобів. Це означає, що розглядувана злочинна діяльність розвивається разом з легальними інститутами економіки, використовує всі переваги офіційної економіки, працює в такому самому полі, як й інші суспільні інститути, але з єдиною різницею – наркобізнес є асоціальною діяльністю, він існує за рахунок наркотичного поневолення цілих регіонів світу [3], не створюючи жодних легальних ринків збуту продукції і пропозиції товару.

Згідно з останніми оцінками Управління ООН по наркотиках і злочинності (UNODC), світовий обсяг наркаторгівлі складає 320 млрд дол. США на рік. Якщо б мова йшла про країну з відповідним об'ємом економічної діяльності, то вона займала б 21 місце в світі, поступившись лише Швеції, ВВП якої складає 358 млрд дол. США [4, с. 4].

Враховуючи розмах транскордонного наркобізнесу, ефективна протидія йому неможлива без міжнародної співпраці правоохоронних структур в рамках застосування заходів поміркованої *антинаркотичної політики* держав як на регіональному, так і на міжрегіональному рівнях.

З одного боку *наркополітика* – це конфлікт між соціальними групами, в якому зоною розбіжностей є влада на право встановлювати правила обігу наркотиків [5], з іншого “*наркополітика* – це і державна політика деяких країн, побудована на виробництві наркотиків як продукті національної економіки; це і використання наркотиків в якості психотропної зброї; це і відсутність виразної та принципової боротьби з наркоманією: якщо немає антинаркотичної політики, то автоматично виникає наркополітика, хай як пасивне визнання неможливості подолати проблему” [6].

Саме розглянути антинаркотичну політику США, Великобританії та країн Євросоюзу, зокрема – силову протидію транскордонному наркобізнесу колумбійських і болівійських наркокартелів та афганської героїнової наркомафії, автор намагався в межах даної статті.

Аналіз нелегального ринку кокаїну, основного наркотику у незаконному наркообігу в США, показав, що наркаторгівля глибоко інтегрована до міжнародних ринків грошей. Центри виробництва коки – Чапаре чи Альто Бене у Болівії, або Альто Хуоллагави у Перу, пов'язані із лабораторіями з виробництва кокаїну та центрами управління в Колумбії, які до 1995 року були філіалами штаб-квартир Медельїнського та Калійського картелів, що, в свою чергу, пов'язані з фінансовими центрами на Майамі, Панамі, Кайманових островах та Люксембурзі. Транспортування наркотиків до мегаполісів США та Західної Європи здійснювалось

за допомогою нелегальних мереж перевезення кокаїну у Мексиці (Тамауліпас, Тіхуана).

Зростаюче занепокоєння США з приводу характеру і розмаху колумбійської наркоторгівлі вплинуло на зовнішню антинаркотичну політику, яка стала все більш мілітаризованою. Згідно офіційній риториці, головною метою її стало “повне судове придушення” всіх наркоорганізацій і критичних вузлових центрів з тим, щоб зруйнувати їх виробничі і транспортні можливості.

В рамках реалізації програми боротьби з наркотиками під назвою “Стратегія Андів” у 1999 році 375 млн дол. безпосередньо було направлено до Колумбії, Перу і Болівії, велика частина з яких призначалася уряду Колумбії. Крім того, США фінансували в цих країнах розробку так званої “авіаційної програми” на суму 51 млн дол. Завдання програми – скорочення виробництва наркотиків і їх авіаперевезень. На практиці мета реалізовувалася шляхом обприскування дефоліантами (гербіцидами) величезних наркоплантацій, спрямовувалася на виявлення і руйнування злітно-посадочних смуг, підпільних лабораторій. Разом з військовою, економічною і правовою допомогою окремим латиноамериканським країнам надавалася додаткова фінансова допомога. Так, відповідно до Картахенської угоди в 1999 році тільки Колумбії було надано військову допомогу на суму 400 млн дол. на навчання військовослужбовців і реформування збройних сил. У 2000 році адміністрацією Б. Клінтона було виділено цій країні 955 млн дол., з них 400 млн передбачено на закупівлю 30 бойових вертольотів типу УН-60, 15 вертольотів типу УН-1Н. Крім того, були виділені кошти на створення спецбатальйонів, підготовку яких забезпечували американські фахівці. 96 млн дол. було виділено поліції Колумбії. Окремі кошти у розмірі 115 млн дол. були надані селянам, основним заняттям яких було вирощування коки, для того, щоб вони дістали можливість вирощувати інші види сільськогосподарських культур.

Діяльність кокаїнової наркоіндустрії дозволяла злочинцям отримувати надприбутки, значна частина яких спрямовувалася на подовження нелегального бізнесу. Доказом цього слугує наступний факт. 7 вересня 2000 року колумбійська поліція конфіскувала підводний човен, на якому наркоділки мали намір вивозити з країни свою продукцію. Судно було виявлене в ангарі в робочому передмісті Факататіва, що знаходиться у 18 км від Боготи на висоті близько 2,8 тис. метрів над рівнем моря. Знайдена на місці документація російською мовою, на думку поліції, свідчить про те, що в будівництві брала участь російська мафія і російські фахівці. Човен міг узяти на борт до 150 т кокаїну і доставити його до узбережжя США або іншої країни [7].

З огляду на подібні тенденції наркобізнесу та усвідомлюючи наслідки наркоекспансії для власних країн, світова спільнота почала вживати заходи протидії контрабанді наркотиків морським шляхом. Одним із таких заходів було проведення у вересні 1999 року широкомасштабної 14-денної антинаркотичної операції в рамках Барбадоського плану* [8, с. 222] спільних дій для країн Карибського басейну. В операції були задіяні правоохоронні структури чотирнадцяти країн. В ході її проведення було заарештовано 1 290 осіб, захоплено 27 катерів і один літак, вилучено близько 1 000 кг кокаїну, 1 100 кг марихуани, 1 250 галонів смоли каннабісу, 16 880 пігулок синтетичних наркотиків та ліквідовано три нарколабораторії [8, с. 103].

В подальшому проведення операцій з перехоплення нарковантажів почало набувати системного характеру, що з одного боку дозволяло зменшити потік потрапляння наркотиків на території країн альянсу, з іншого – завдавати чуттєвих ударів економіці транскордонного наркобізнесу.

23 серпня 2007 року ВМС США затримали в Тихому океані підводний човен, що перевозив п'ять тонн контрабандного кокаїну. Човен, велика частина якого при

переміщенні здатна занурюватися під воду, був помічений літаком-розвідником приблизно в 480 км на північний захід від кордону Мексики і Гватемали. Загальна вартість партії наркотику, що не допливла до адресату, складає 352 млн дол. США.

22 грудня 2008 року в порту м. Лісабон португальська поліція вилучила дев'ять тонн кокаїну, захованого в заморожених восьминогах, прибулих з Венесуели. Виявлена партія контрабандного наркотику стала однією з найбільших за всю історію країни. Шістьсот брикетів кокаїну, кожен вагою в 400 кг, були в замороженими у восьминогів. Вантаж наркотиків був виявлений в результаті вдало проведеної спільної операції правоохоронних органів Португалії і Іспанії. Останнім часом наркокартелі роблять спроби зробити морські порти Португалії головною перевалочною базою на шляху наркотиків з Південної Америки до країн Європи.

17 липня 2008 року мексиканські ВМС у співпраці з американською розвідкою затримали в Тихому океані підводний човен з шістьма тоннами кокаїну. Субмарина була спроектована так, щоб переміщатися на мінімальній глибині не залишаючи слідів на поверхні води. Подібні дизельні підводні човни використовуються для перевезення кокаїну з Колумбії до Центральної Америки або Мексики, звідки наркотики доставляють в США.

22 серпня 2008 року голландський фрегат зупинив у нейтральних водах поблизу Пуерто-Ріко каботажне судно, що прямувало з Венесуели до Європи з вантажем риб'ячого корму. 4 200 кг кокаїну, розфасовані в 167 мішків, були приховані серед вантажу. Приблизна вартість вилученого наркотику складає 310 млн дол. США у роздрібних цінах.

15 лютого 2009 року мексиканський патрульний корабель затримав у Тихому океані риболовецьке судно, на борту якого було виявлено 7 т кокаїну. П'ятеро членів екіпажу судна було заарештовано – всі вони мексиканці за походженням і, імовірно, пов'язані з одним з наркокартелів, що діють в країні. Операція проводилася у співпраці з Береговою охороною США [9].

Прикладів вдалої співпраці у напрямі проведення міжнародних спеціальних операцій щодо перехоплення наркотиків на морі можна навести багато.

Створена у 2007 році об'єднана європейська організація по боротьбі з незаконним обігом наркотиків, на чолі з Великобританією* представила 8 лютого 2009 року підсумки своєї півторарічної діяльності, результатом якої стало вилучення майже 40 т кокаїну. Співробітники об'єднаної організації, до складу якої, крім Великобританії, входять Франція, Іспанія, Португалія, Ірландія, Італія і Голландія, вважають, що партії кокаїну, постачанню якого їм вдалося запобігти в ході проведених операцій, перевозилися з країн Південної Америки. За попередніми оцінками, вартість вилучених наркотиків може складати сотні мільйонів фунтів стерлінгів. Активну допомогу організації надають Ліберія, Венесуела, Бразилія, США і країни Африки. Участь африканських держав у боротьбі з контрабандою наркотиків особливо вітається членами організації, оскільки в останні декілька років Західна Африка стала одним з ключових регіонів, задіяних в транспортуванні наркотиків до Європи. За даними організації, з країн Західної Африки щорічно прибуває від 125 до 150 т кокаїну, який перевозять на невеликих катерах або літаках.

Для успішного здійснення роботи організації до співпраці залучаються сили всіх країн-учасниць об'єднання. Наприклад, для проведення якоїсь окремої операції задіюються кораблі Королівського флоту, що перевозять представників іспанських органів правопорядку і підтримуються з повітря літаками французької авіації [9].

Як зазначалося в доповіді INCB (International Narcotics Control Board) за 2007 рік: Європа являє собою другий за обсягом продаж ринок збуту нелегального кокаїну в світі (після США). Більшість країн Західної Європи, зокрема країни Іберійського півострова, повідомляють про значне збільшення випадків вилучень контрабандного кокаїну. Споживання опіатів залишається більш стабільним, або

навіть зменшується в Західній і Центральній Європі, однак, згідно з даними із Росії і країн Східної та Південно-Східної Європи, рівень споживання опіатів у цих країнах зростає. За оцінками Управління ООН по наркотиках і злочинності (UNODC), у 2007 році через Центральну Азію до Російської Федерації й інших європейських країн контрабандно було ввезено 128 т героїну та 246 т опію [10, с. 7].

Зростаюча кількість конфіскацій опію афганського виробництва в Російській Федерації відображає загальну тенденцію інтенсифікації контрабандних потоків героїну в регіоні. Південна гілка балканського маршруту, що пролягає через Стамбул, Софію, Белград і Загреб, використовується злочинцями дуже активно [11].

Проблема незаконного обігу опіатів залишається проблемою першочергового значення у світі, що пов'язане з розгортанням героїнового наркобізнесу в Афганістані та Пакистані. За останні сім років афганські наркоділки створили повноцінну виробничу, кредитно-фінансову і банківську інфраструктуру, якій могли б позаздрити лідери світового бізнесу. Були створені налагоджені схеми збору урожаю опійного маку, його централізована доставка на пункти складування, переробка в морфій і героїн, а також подальша доставка по відпрацьованих маршрутах до країн-споживачів.

З початку 1980-х і до кінця 1990-х років вирощування опійного маку і ректифікація (первинне очищення) опію-сирцю проводилися переважно в районах, населених таджицьким і пуштунським населенням, – у Гільмендській долині і в районі міст Файзабад, Кундуз, Кандагар, Джелалабад і Фарах. Подальша переробка афганського опіуму здійснювалася в сусідніх країнах, що володіють відповідним рівнем хімічної промисловості.

Перші місяці після початку операції “Непохитна свобода” (Enduring Freedom), санкціонованої Резолюцією ООН № 1368 від 12 вересня 2001 року, ознаменували собою повну зміну ситуації в Афганістані. В даний час вирощування опійного маку і екстрагування опію-сирцю відбувається на всій території Афганістану, а в провінціях Нангархар, Хост, Пактія, Гільменд, Кунар, Балх, містах Кундуз і Файзабад був створений замкнений промисловий цикл, що включає вирощування опійного маку, екстрагування опію-сирцю, його переробку в морфій, і далі в кінцевий продукт – героїн гідрохлорид (діацетілморфін гідрохлорид); його складування і крупнооптову реалізацію на героїнових ринках афганського Кандагару.

У м. Кандагар була розгорнута повноцінна банківська мережа кредитування під майбутні врожаї опійного маку. Протягом лічених років були організовані промислові постачання мінеральних добрив і прекурсорів з хімічних заводів у Пакистані, розпочато розширення посівів опійного маку за рахунок інших сільськогосподарських культур (пшениця, кукурудза, ячмінь, рис).

З початку “антитерористичної операції” на території Афганістану адміністрація Буша дивилася крізь пальці на стрімке зростання виробництва героїну, оскільки це створювало проблеми для країн Південно-Східної і Центральної Азії, Східної і Західної Європи, але не для самих США – внутрішній американський наркоринок залишався традиційно недосяжним для афганських виробників. Унаслідок подібної політики героїновий потік хлинув з Афганістану з подвоєною силою. У 2001–2002 роках різке зростання виробництва опіатів ще ніяк не позначалося на ситуації усередині США, проте вже в 2003 році DEA (Drug Enforcement Administration) було відмічено появу на території США великих партій героїну, поширюваного через таджицькі і пуштунські етнічні общини, при цьому були зафіксовані випадки використання інфраструктури колумбійських і болівійських кокаїнових наркокартелів для розповсюдження афганського героїну.

Представляється найбільш вірогідним, що подібна короткозора політика США на початковому етапі операції в Афганістані була пов'язана як із спробами

перекласти витрати на країни Європи і Азії, що є традиційними ринками збуту афганського опію, так і з ігноруванням об'єктивної економічної та соціальної ситуації в самому Афганістані.

На сьогоднішній день в Афганістані виробляється більше героїну, ніж коли-небудь за всю історію цієї країни. Спроби світової спільноти вирішити дану проблему не дають ніякого ефекту. В умовах безперервної громадянської війни і відсутності реальної влади Кабулу над всією територією країни, кошти, що виділяються міжнародними організаціями на заміщення посівів маку іншими сільськогосподарськими культурами, витрачаються на прямо протилежні потреби. У 2004 році уряд Хаміда Карзая запропонував афганським землеробам по 1 250 доларів за кожен знищений гектар опійного маку, тоді як скупники сировини для нарколабораторій пропонують в середньому по 16 000 доларів за урожай, що збирається з гектара (у цьому кліматі можливо збирати два або три урожаї щорічно). Тільки у 2004 році 225 000 га земель, раніше зайнятих традиційними сільськогосподарськими культурами: пшеницею, кукурудзою, ячменем, рисом, картоплею, мигдалем були засіяні опіумним маком [12].

Виробництво наркотиків опійної групи складає основу економіки і є єдиною конкурентоздатною статтею нелегального експорту цієї бідної країни. За різними оцінками, від півмільйона до двох мільйонів афганців зайнято вирощуванням опійного маку, екстрагуванням опію, транспортуванням, переробкою і доставкою героїну. Селяни, оброблювані площі яких скоротилися із-за систематичних бомбардувань і артобстрілів, були вимушені зайнятися вирощуванням рентабельнішої культури, ніж традиційні для Афганістану злакові. Для порівняння – гектар опійного маку приносить такий же прибуток, як 40 гектарів бавовни.

З одного боку, всіляко заохочувалося і було, фактично, узаконено широкомасштабне вирощування опіумного маку, переробку опію-сирцю в героїн і контрабандний експорт опійних наркотиків. Враховуючи, що близько 30–35 % доходів виробників і перевізників наркотиків опійної групи (у першу чергу, героїну) йшло до бюджету руху Талібан (Taliban Islamic Movement), то немає нічого дивного в тому, що саме це джерело доходу стало основним як для фінансування боротьби з опозицією усередині країни, так і для розширення міжнародної терористичної діяльності. Наявність контактів із злочинними, терористичними і сепаратистськими угрупованнями в усіх розвинених країнах світу дозволила Аль-Каїді стати тим мостом, який з'єднав географічно роз'єднані райони виробництва героїну і його споживання. Логіка побудови міжнародної терористичної мережі виявилася дуже схожою зі схемою транскордонного опійного наркобізнесу.

Крім фінансового чинника, який, безумовно, став визначальним у зрощенні глобальної терористичної мережі і міжнародного наркобізнесу, важливу роль також відіграв ідеологічний аспект. Героїн був перетворений на засіб політичного впливу на кафірів (невірних), таким чином, озброєний терор був об'єднаний з наркотерором. Лідери Талібану неодноразово заявляли, що вирощування опійного маку і виробництво героїну є виправданим, тому що він споживається кафірами, а не єдиновірцями-мусульманами. Таким чином, Аль-Каїда залучила афганських селян і дрібних торговців опієм до міжнародного наркобізнесу з його світовим ринком збуту і надприбутками.

Схема виробництва і розрахунків за вироблений героїн будувалася в Афганістані таким чином. Селяни отримували в Кандагарі грошові аванси під майбутній урожай опійного маку. Фінансові структури охоче кредитували виробників опіумного маку, оскільки, на відміну від традиційних для Афганістану сільськогосподарських культур, опійний мак добре переносить жорсткі кліматичні умови і вірогідність неврожаю дуже мала. Після погашення боргу виробники опіумного маку віддавали властям 10 % в якості податку (як правило, податок брався

натурою – тобто опієм-сирцем), а решту врожаю опіуму продавали власникам нарколабораторій. Власники лабораторій платили властям 20 % податок і також користувалися кредитами Кандагарського банку.

Прибутки від наркобізнесу від початку були головним джерелом фінансування військових і адміністративних витрат режиму талібів, які вживали заходів по підвищенню врожайності опіумного маку, поліпшенню умов його культивування, заміні ним традиційних культур. Були відпрацьовані методи маскуванню героїну під чай, цукор, родзинки; був створений рідкий висококонцентрований субстрат основи діацетілморфіну “Сльоза Аллаху”; організовані постачання насіння високоврожайних сортів опіумного маку з селекційних фабрик країн Західної Європи і Америки; прекурсорів (у першу чергу, ангідриду оцтової кислоти) і мінеральних добрив з хімічних і оргсинтетичних підприємств Пакистану.

Складається враження, що світова спільнота в особі США і Великобританії не зацікавлена у вирішенні проблеми афганського наркобізнесу. США не хочуть дестабілізувати уряд Афганістану, позбавляючи єдиного джерела доходів польових командирів, яким належить реальна влада в провінціях. За підрахунками аналітиків Міжнародної ради з безпеки і розвитку (ICOS) у 2008 році під контролем Талібану перебувало 72 % території Афганістану. Наркоприбутки продовжують осідати на рахунках міжнародної терористичної мережі Аль-Каїда, яка контролює основні маршрути доставки опію-сирцю і героїну. Важко припустити, що американські і британські спецслужби не обізнані, що саме героїновий наркобізнес – є основним засобом фінансування терористичних організацій ісламізму, що діють під егідою Аль-Каїди. У доповіді ФБР, опублікованій 7 серпня 1998 року, недвозначно зазначається, що Усама бен Ладен зробив ставку на масове виробництво героїну як на засіб, що дозволяє, з одного боку, фінансувати терористичну діяльність, а, з іншого – руйнувати західне суспільство зсередини. Проте, ні американський уряд, ні його британські союзники по антитерористичній коаліції, не вважають напрям боротьби з наркобізнесом пріоритетним.

Цілий ряд геополітичних міркувань свідчить про те, що розвиток ситуації в країні за нинішнім сценарієм дуже зручний для США. З одного боку, наявність в особі Афганістану джерела постійної напруженості в регіоні робить згідливішими уряди середньоазійських держав – наркобізнес є живильним ґрунтом для корупції і екстремістських організацій по всій Центральній і Середній Азії, що ослабляє владу Ташкента, Душанбе і Бішкеку. Розвиток наркобізнесу, який формується за етнічною і територіальною ознаками, призводить до появи територій впливу наркоугруповань, що на тлі соціально-економічної кризи і розповсюдження злиденності створює сприятливий ґрунт для збереження напруженості в суспільстві середньоазійських держав.

Колишні радянські республіки Середньої Азії є важливими ланками наркотрафіку героїну з районів виробництва до споживачів у розвинених країнах. Після виведення Радянських військ з Афганістану, розпаду СРСР і ослаблення прикордонного контролю, “Північний шлях” через країни Середньої Азії став найбезпечнішим і дешевшим. У провінціях Афганістану Герат, Бахіз, Фараб, Джазян, Балкх, Кундуз і, особливо, Бадахшан, розташованих на кордоні з Узбекистаном, Таджикистаном і Туркменією, останніми роками значно збільшилася кількість нарколабораторій по переробці опію-сирцю в героїн.

На погіршенні наркоситуації в Середній Азії відбиваються тенденції подальшого розвитку мереж контрабанди наркотиків опійної групи з Афганістану. При цьому можна прогнозувати, що суб’єкти наркобізнесу будуть зацікавлені в тому, щоб держави регіону знаходилися в постійному перманентному стані нестабільності. Геополітичні вигоди від ситуації, що склалася, настільки високі, що зростання опійної наркоманії, яка спостерігається останнім часом в США (вперше з

початку 1980-х) не примусило американське керівництво зробити скільки-небудь реальних кроків у цьому напрямі. При цьому не може не викликати подив політика подвійних стандартів: у той час, як виробництво героїну, що загрожує безпеці європейських і азійських країн, виросло за останні вісім років більш, ніж у сто разів; боротьба з виробництвом кокаїну і креку (основними наркотиками на території США) ведеться все більш жорсткими методами.

Стратегії боротьби з наркобізнесом, зазвичай, розробляються на національному рівні, однак національні рамки не завжди є оптимальними. Запрограмовані заходи лише тоді будуть ефективними, якщо вони з самого початку розроблялися з урахуванням транснаціональних аспектів такої діяльності. Глобальні ж зусилля у сфері контролю за наркотиками являють собою сполуку розрізнених і незалежних національних програм. Міжнародне співробітництво, головним чином, полягає в обміні інформацією між співробітниками правоохоронних органів (для цілей контрольованих поставок) та у наданні технічної допомоги з метою створення національного потенціалу у сфері протидії незаконному наркообігу.

Україні, територія якої традиційно використовується для транзиту афганського героїну, доцільно було б розглянути можливість приєднання до ініціативи “Паризький пакт”, спрямованої на запобігання цьому нарकोпотокі до Європи. Тим більше, що заходи в рамках цієї програми дедалі набувають системного характеру.

Україна має брати активну участь у Міждержавній комплексній оперативно-профілактичній операції “Канал”, і не тільки в якості спостерігача. Головною метою цієї операції є запобігання контрабанді кокаїну з Латинської Америки, синтетичних наркотиків зі Східної Європи, героїну і опіатів з Афганістану, незаконному переміщенню прекурсорів до Центрально-Азійських країн і Афганістану, а також сприяння подальшому розвитку співпраці з компетентними органами країн, територія яких використовується транснаціональним наркобізнесом для виробництва або транзиту наркотиків.

Вирішення практичних завдань по створенню антинаркотичних і фінансових “поjasів безпеки” навколо Афганістану, зокрема, перекриття каналів контрабандного надходження афганських наркотиків по “Південному маршруту” а також частини “Балканського маршруту” на територію країн Євразійського регіону і країн ЄС, у тому числі через морські порти Каспійського і Чорного морів, посилення взаємодії між державами, відновлення колишнього рівня співпраці спецслужб країн СНД, який існував до розвалу СРСР, розглядаються нами в якості пріоритетних напрямів антинаркотичної стратегії держав на регіональному рівні.

Розгляд незаконного наркообігу, організованої злочинності, корупції і тероризму як взаємопов’язаних явищ має стати пріоритетним завданням міжнародної спільноти, а робота з ліквідації кримінального наркоринку має проводитись на основі п’яти маючих обов’язкову силу правових документів: Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності, трьох доповнюючих її протоколів, а також Конвенції ООН проти корупції.

Для того, щоб підірвати злочинну наркоторгівлю, необхідно вживати рішучих заходів у масштабах всього Світу, охоплюючи цілі континенти, країни і регіони.

Список використаних джерел

1. *Карпов Н.С.* Злочинна діяльність: Монографія. – К.: вид-во Семенко Сергія, 2004. – 310 с.
2. *Тимофеев Л.М.* Наркобизнес. Начальная теория экономической отрасли. – М.: Российск. гос. гуманит. ун-т, 1998. – 112 с.
3. *Доклад* Международного комитета по контролю над наркотиками за 2007 год. // E/INCB/2007/1. – Январь 2008. – 172 с.
4. *Организованная преступность и угроза безопасности. Борьба с разрушительным последствием контроля над наркотиками: доклад* Директора-исполнителя Управления ООН

по наркотикам и преступности. // E/CN.7/2009/CRP.4-E/CN.15/2009/CRP.4. – 1 марта 2009. – 21 с.

5. Зазулин Г.В. Наркоэпидемия. Политика. Менеджмент. – СПб.: Изд-во С. – Петерб. ун-та, 2003. – С. 165.

6. Дранкин Л.Я., Вафин Р.Р., Злоченко Я.М., Курченко В.Н. Оперативно-розыскная, следственная и судебная практика сотрудничества спецслужб в противодействии наркотрафику как важнейшее направление в борьбе с международным финансированием терроризма // Профилактика наркомании: российский и международный опыт. Сборник материалов. Екатеринбург. Уральский Фонд Социальных Инноваций, 2004. – С. 60.

7. Русская мафия строила подводную лодку для колумбийских наркоторговцев [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://lenta.ru/russia/2000/09/08/mountain_sub/>.

8. Транснациональный наркобизнес: Новая глобальная угроза. Отв. ред. А.Н. Глинкин. – М.: “Российск. полит. энцикл.” (РОССПЭН), 2002. – 264 с.

9. США задержали подлодку с пятью тоннами кокаина [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <<http://lenta.ru/news/2007/08/23/intercept/>>; Португальская полиция нашла девять тонн кокаина в замороженных осьминогах [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <<http://lenta.ru/news/2008/01/07/octopus/>>; Мексиканские военные захватили субмарину с шестью тоннами кокаина [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <<http://lenta.ru/news/2008/07/19/submarine/>>; ВМС Нидерландов захватили четыре тонны кокаина [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <<http://lenta.ru/news/2008/08/22/cocaine/>>; В Тихом океане задержали судно с семью тоннами кокаина на борту [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <<http://lenta.ru/news/2009/02/16/tonnes/>>; Европейские патрули изъяли 40 тонн кокаина за полтора года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <<http://lenta.ru/news/2009/02/09/forty/>>.

10. Современное состояние регионального и субрегионального сотрудничества: доклад Секретариата. // UNODC/SUBCOM/2007/2. – 24 октября 2007. – 21 с.

11. Наркотики в Европе: отчет INCB за 2007 год. // ECAD Newsletter. – 2008. – № 108. – С. 1–3.

12. Хохлов И.И. Производство опийных наркотиков (героина) в Афганистане: инфраструктура наркобизнеса [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <<http://www.insight.org.ua/>>.

В статье рассмотрены состояние и перспективы развития межрегионального противодействия организованному наркобизнесу на примере некоторых регионов Мира. Проведен анализ силового противодействия мировой общественности трансграничной наркопреступности колумбийских и боливийских наркокартелей и афганской героиновой наркомафии.

The article is dedicated to the examination of the state and prospect of the development of the interregional counteraction organized narcobusiness in the example of some regions of the World. The analysis of power counteraction of world public of the transfrontal drug crime of the Columbian and Bolivian narcocartels and Afghan heroin drug mafia is conducted.

Стаття надійшла до редакції журналу 25 травня 2009 року.

**Примітка.* У травні 1996 року, за ініціативи Програми ООН з міжнародного контролю за наркотиками (ЮНДКП) відбулася регіональна нарада зі співробітництва у сфері контролю за наркотиками країн Карибського басейну, на якій 29 країн й територій регіону прийняли Барбадоський план дій. План містив 87 рекомендацій щодо підвищення ефективності діяльності національних комітетів з контролю за наркотиками, а також стосовно питань удосконалення законодавства, зменшення попиту, співробітництва у сфері протидії перевезенням наркотиків морським транспортом.

**Примітка.* У вересні 2007 року міністри семи країн (Франції, Ірландії, Італії, Нідерландів, Португалії, Іспанії та Великобританії) підписали договір про створення Центру Аналізу і Операцій на морі по наркотиках (The Maritime Analysis and Operation Centre – Narcotics, МАОС-N), завдання якого – інформаційне забезпечення та координація роботи морської поліції з метою перехоплення (примусової швартовки) кораблів з наркотиками на борту.